

POLUSKRIVENI EKONOMSKI FENOMENI

Goran Nikolić, Predrag Petrović, *Poluskriveni ekonomski fenomeni*, Arhipelag, Institut za evropske studije, Beograd, 2019, str. 206.

Angažmanom dvojice autora nastala je monografija „*Poluskriveni ekonomski fenomeni*“, koja objedinjuje tematski povezane tekstove utemeljene na prepoznavanju ekonomskog aspekta u brojnim fenomenima društvenog života. Polazeći od činjenice da sama svakodnevica nameće potrebu razumevanja ekonomskog aspekta, kako zbog unapređenja kvaliteta života tako i zbog racionalnije potrošnje resursa, autori Goran Nikolić i Predrag Petrović kroz tri tematska poglavlja svoje knjige nude podsticajne rasprave o poluskrivenim ekonomskim fenomenima, otkrivajući ih kroz ekonomsku i društvenu istoriju.

U prvom tematskom poglavlju knjige razmatraju se usponi i padovi vodećih ekonomskih parametara Srbije, uključujući temeljnu analizu srpske tranzicije u periodu 2008–2012. godine, analizu istorije srpskih plata od 1954–2024, zaduženost kao globalni fenomen, kao i činjenice i zablude koje se odnose na negativne efekte fenomena tzv. odliva mozgova. U traženju adekvatnog odgovora na pitanje – da li živimo u najboljem od svih vremena? – autori se osvrću i na tvrdnje američkog autora Stivena Pinkera, koji polaznu tačku humanizma, nauke i progressa nalazi u prosvetiteljstvu, smatrajući napredak prirodnim zakonom. Ocenjujući njegove stavove kao prečišćeno čitanje nasleđa neoliberalnog kapitalizma, autori glavni propust ovakavog razmišljanja prepoznaju u skrivanju tamnijih strana razvoja, poput ekoloških problema, rizika od nuklearnog samouništenja do rasta nejednakosti, koja po sebi ne predstavlja dimenziju ljudskog blagostanja. Osvrćući se na masovni odlazak obrazovane populacije iz Srbije, autori zapažaju da ovaj fenomen ne proizvodi automatski negativan efekat po našu zemlju, već stvara uslove za snažniji privredni razvoj, na temelju proistekle “meke moći”. Konačno, autori zaključuju da je ujedinjavanje regionalnog razvoja, tj. aktivnija regionalna politika, izazov koji ne stoji samo pred Srbijom već i pred razvijenim državama članicama EU. Da je u prestonicama širom Evrope dohodak (BDP po stanovniku) znatno viši nego u bilo kom drugom regionu, najslikovitije potvrđuju regionalne razlike u Srbiji, posmatrane kroz odnos prosečnog BDP-a u najbogatijem i najsiriromašnijem regionu države.

U kontekstu ekonomsko-demografskog vremeplova, drugo poglavlje knjige pokriva teme koje se tiču porekla Srba prema konceptu moderne genetike, demografsko-ekonomskog značaja XIX veka za Srbiju i Srba kao najstradalnijeg evropskog naroda XIX i XX veka, te pomeranju i promeni teritorija koje oni kao narod kontrolišu. Uočavajući dominaciju dinarske haplogrupe kod Srba, autori zaključuju da srpski narod nosi po približno 50 procenata genetiku predslovenskog stanovništva Balkana s jedne, i

Slovena, Germana i kasnije pridošlih indoevropskih naroda, s druge strane. Visok natalitet Srbije u XIX veku, a nizak danas kada potomstvo nije ekonomski resurs, autori objašnjavaju ekonomskom motivacijom i snagom tadašnje države baziranoj na poljoprivredi, koja je ubrzala rast populacije i ujedno intezivirala priliv stanovništva. Ispitujući tendencije pomeranja srpskog stanovništva na sever i zapad, autori govore o važnosti tri demografska procesa koja su obeležila XIX vek. U kontekstu toga, razvoj srpske države, porast stanovništva i etnička homogenizacija, gubitak Bosne i Hercegovine od strane Turske, kao i negativna ocena opadanja udela srpskog stanovništva na području Vojvodine, otvorili su put trendovima XX veka koji je doneo stvaranje Jugoslavije i podstakao snažnu migraciju naroda. Konačno, dokazujući tezu da je srpski narod, pored evropskih Jevreja, najskuplje "platio" opstanak na Starom kontinetu, autori nude sveobuhvatan komparativan pristup u kome analiziraju stradalništvo Srba tokom Prvog srpskog ustanka i dva svetska rata. Konstataciju da dramatično stradanje srpske nacije u XX veku nema pandana u Evropi, autori potkrepljuju činjenicama o teškim gubicima koje su Srbi zabeležili tokom oba svetska rata (posmatrano ukupno i kao procenat populacije), u odnosu na slovenske narode koji su beležili gubitke u pojedinačnim ratovima.

Konačno, treća tematska celina prednost daje pitanjima koja se tiču borbe za globalnu prevlast između Kine i Amerike, dominantnih jezika Evrope nakon Bregzita, rasta nacionalizma, mita o iracionalnosti birača, trajanja životnog veka i određivanja društvenih prioriteta u kontekstu stalnih dilema sa kojima se čovečanstvo suočava. Na temelju najavljene američke recesije, autori opravdano zaključuju da su upravo snažna tržišna kapitalizacija američke berze, uz ekspanzivnu fiskalnu politiku aktuelne američke vlade, samo neki od faktora koji ugrožavaju dugoročne perspektive američke privrede, kao i globalnu hegemoniju dolara. Shodno tome, trgovinski rat SAD i Kine, ocenjen je kao potencijalno štetan po svetsku ekonomiju i globalni rast, imajući u vidu da poremećaji u izvoznim tokovima Kine mogu izvesno uticati na druge zemlje. Govoreći o Kini, kao najvećoj globalnoj ekonomiji u perspektivi, autori smatraju da ključno pitanje više nije da li će kineska ekonomija prestići američku, već kada će do takvog ishoda doći. Ispitujući da li ekstremizacija nacionalizma predstavlja globalnu pretnju, uz oslonac na Hajzonijeve tvrdnje, autori ostaju pri stavu da zamke ove ideologije nadilaze potencijalne opasnosti globalnog sistema upravljanja.

Na temelju kritičke analize, knjiga „*Poluskriveni ekonomski fenomeni*“ ukazuje da mistifikacija specifičnih ekonomskih motiva zapravo često stvara pogrešnu percepciju stvarnosti. Rasvetljavanjem problematike dominantne ekonomske paradigme, za koju se ispostavlja da je ispoljila brojne paradokse, autori otvaraju niz značajnih tema, čime stimulišu dalja razmišljanja o određivanju globalnih prioriteta i sistema vrednosti zasnovanom isključivo

na ekonomskim principima. Sistematičnost, uz istovremenu jednostavnost u stilu pisanja autora Gorana Nikolića i Predraga Petrovića, čine ovu knjigu korisnim štivom, kako za kreatore ekonomske politike i stručnu javnost tako i za civilno društvo.

Nevena STANKOVIĆ